

«БЕКТЕМ»
Ж. Баласагын
атындагы Кыргыз улуттук университетинин
илимий иштер боюнча проректору
Проф. А.А. Чекеев

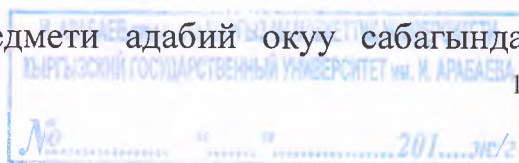

04 . 2021 ж.

Жетектөөчү мекеменин изденүүчү Жолдошева Бибигүл Алайчиевнанын “Башталгыч класстарда адабий окуу сабагында окуучулардын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары” аттуу 13.00.01 – жалпы педагогика адистиги боюнча кандидаттык илимий даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациялык иши жөнүндө жетектөөчү мекеменин пикири

1. **Диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугу бүгүнкү постиндустриалдык коом алган билимди тек гана колдоно билбестен, ар кандай шарттарда өзүн-өзү тааныта жана ишке ашыра билген, жаратуучулук дарамети күчтүү инсандарга муктаж. Мунун себеби, көп жылдар бою жалпы билим берүүчү уюмдардын окутуу процессинде колдонулган ыкмаларда жаратуучулуктун ордуна аткаруучулук сапаттарга артыкчылык берилип, репродуктивдик, маалыматтык билим берүүгө басым жасоонун натыйжасында инсандын чыгармачылык жактан өнүгүүсү көмүскөдө калып келгендиги менен байланыштуу. Учурда өлкөбүздөгү билим берүү инсандын креативдүүлүгүнүн (чыгармачылык сапаттарынын) калыптанышына кайрылып бара жаткандыгын байкаса болот, анткени бүгүнкү эмгек рыногу атаандыштыкка даяр компетенттүү инсандарды талап кылууда.**

Билим берүү тармагындагы мындай жагдай КР Өкмөтүнүн 2014-жылдын 21-июлундагы №403 токтому менен расмий бекитилген [Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2014-жылдын 21-июлундагы №403 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасында жалпы мектептик билимдин Мамлекеттик билим берүү стандарттарны анытоочу расмий документтерде орун алган. Ошндуктан изилдөөнүн предмети адабий окуу сабагында

башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары деп аныкталган жана ошонусу менен актуалдуу.

Диссертациялык иштин максаты: адабий окуу сабагында башталгыч класс окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын аныктоого багытталган.

Диссертациялык иш үч главадан туруп, анын теориялык бөлүгүндө креативдүүлүктүн маңызы, башталгыч класс окуучуларынын креативдүүлүгүнүн өзгөчөлүктөрү, аларды калыптандыруунун теориялык негиздери, методологиялык бөлүгүндө белгиленген сапатты изилдөөнүн методдору, практикалык бөлүгүндө аталган сапатты калыптандыруунун педагогикалык шарттары, окутуу процессин максатка ылайык уюштуруунун формалары жана жолдору ачыкталган.

2. Диссертациялык иштин илимий натыйжалары: Диссертациялык иште изилдөөнүн объектисине, предметине жана максатына, милдеттерине ылайык ар кандай деңгээлдеги илимий жыйынтыктар жана натыйжалар алынган жана алар төмөнкүчө мүнөздөлөт:

2.1. Биринчи натыйжа: Креативдүүлүк жөнүндөгү психологиялык-педагогикалык булактарды талдоонун натыйжасында аталган түшүнүктүн маңызы, мазмуну, башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруу өзгөчөлүктөрү, изилдениш деңгээли жана адабият сабагындагы орду жана ролу такталган.

2.2. Экинчи натыйжа: Изилдөөнүн объект, предметине ылайык тандалып алынган методдордун топтому аркылуу башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары иштелип чыккан (65-88 б.дисс.) жана башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандырууга өбөлгө түзүүчү окутууну уюштуруу формалары жана методдору аныкталган.

2.3. Үчүнчү натыйжа: Констатациялык, калыптандыруучу жана текшерүүчү эксперименттердин жүрүшүндө адабий окуу сабагында

башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары апробациядан өткөрүлүп, педагогикалык эксперимент аркылуу тастыкталган илимий-практикалык жыйынтыктар жана практикалык сунуштар берилген.

3. Илимий иштин жаңылыгын жана теориялык, практикалык маанисин төмөнкүчө баалоого болот:

3.1. Учурдагы креативдүүлүк жөнүндөгү ата-мекендик жана чет элдик адабияттарды талдоонун негизинде башталгыч класс окуучуларынын креативдүүлүгүнүн өзгөчөлүктөрүн чагылдырган төмөнкүдөй жумушчу аныктама иштелип чыккан: "...башталгыч класста окуучулардын таанып-билүүнүн чыгармачылык тажрыйбасына ээ болуп, өзгөчө идеялардын пайда болушуна, көйгөйлүү абалдарды бат чечүүгө жардам берүү менен окуучуларды материалдык жана рухий маданияттын объекттерин жаңы шартта жасап кайра түзүүгө, өзгөртүүгө, колдонууга багытталган окутуу ишмердүүлүгүнүн ийгиликтүү формасы (дисс. 33 б.).

3.2. Заманбап илимий методологияларга таянуу менен башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык принциптери, методдору жана шарттары иштелип чыккан (65-88 б.дисс.). Автор тарбынан сунушталып жаткан **педагогикалык шарттарга:** адабий окуу сабагы аркылуу чыгармачылык ишмердүүлүктүн түрлөрүн актуалдаштыруу; окуучулардын чыгармачылык активдүүлүгүн педагогикалык максатка ылайыктуу мотивдештирүү; өзүнө педагогикалык инновацияларды кабыл алууга жана өздөштүрүүгө даярдыкты кошкон педагогдун өздүк креативдүүлүгүн тарбиялоо; окуучулардын чыгармачылык жөндөмдөрүнүн өнүгүүсүнүн ар тараптуулугун камсыздоочу мугалимдин ата-энелер менен болгон өз ара аракеттешүүсү; башталгыч класс окуучуларынын чыгармачылык ишмердүүлүк менен алектенүү процессиндеги дифференциациялык жана жекече ыкмалардын ишке ашуусу кирет. Белгиленген педагогикалык шарттарды ишке ашыруу башталгыч

класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандырууга илимий-усулдук өбөлгө түзө алат.

3.3. Изилдөөнүн практикалык мааниси адабий окуу сабагында башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруунун жогоруда белгиленген педагогикалык шарттары эксперимент аркылуу тастыкталып, илимий-практикалык сунуштардын иштелип чыккандыгында жатат.

Жалпыснан изилдөөдөн алынган жыйынтыктар адабий окуу сабагында башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруу милдетин ийгиликтүү чечүүгө, автор тарбынан иштелип чыкан уюштуруучу-педагогикалык шарттарды окутуу процессинин оптималдаштырууга жана анын натыйжалуулугун жогорулатууга мүмкүндүк берет.

4. Алынган натыйжалардын, илимий жоболордун далилдүүлүгү:

Алынган натыйжаларды жана жоболорду илимий-теориялык жактан далилдүү жана практикалык жактан пайдалуу деп кабыл алууга негиз бар. Себеби, иште креативдүүлүктүн динамикасы: чыгармачылык мотивация, демилгелүүлүк, кыялданууга умтулуу, өзгөчөлүк, дивергенттик ой-жүгүртүү, көйгөйгө болгон сезимталдык, вариативдик, тамашакөйлүк, көз карандысыздык сыяктуу көрсөткүчтөр атайын аныктоочу жана калыптандыруучу эксперименттер аркылуу тастыкталып, практикага сунушталган.

Изилдөө учурунда диссертант жакынкы жана алыскы чет өлкөлөрдөгү илимий булактарга таянуу менен иштеп чыккан башталгыч класстын окуучуларынын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары ынанымдуу жана аталган сапаттарды адабий окуу сабагында максаттуу пландоого жана ишке ашырууга негиз боло алат.

Педагогикалык эксперименттердин натыйжалары өзүнүн ынанымдуулугу менен айырмаланат, алар кеңири статистикалык маалыматтар жана эксперименталдык иште колдонулган үйрөтүүчү материалдар менен жабдылган.

Жогору белгиленгендер изденүүчү Жолдошева Бибигүл Алайчиевна тарабынан аныкталган илимий жоболордун жана практикалык сунуштардын илимий жактан далилдүү жана ынанымдуу экендигин көрсөтүп турат.

5. Автореферат диссертациялык иштин теориялык негиздерин, илимий аппаратын, изилдөө методдорун, жалпы мазмунун жана структурасын чагылдырып турат. Ошондой эле изилдөөчүнүн жалпы жетишкендиктерин, тажрыйбалык иштин мазмунун, темага байланыштуу кийинки карала турган проблемаларды камтып турат.

Изилдөөнүн натыйжасында 12 илимий макала жарык көргөн, алардын өпчүлүгү Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын талаптарына жооп бере турган жана чет элдик басылмаларда жарык көрүү менен диссертациялык иштин мазмунуна үндөш келип, изденүүчүнүн теориялык жана практикалык иштеринин натыйжасын чагылдырып турат.

6. Жогоруда белгиленген илимий жетишкендиктер менен катар каралып жаткан диссертациялык иш төмөнкүдөй айрым мүчүлүштүктөрдөн кур эмес.

1. Изилдөөнүн натыйжалары жалпы сөз менен жазылып, алардын мазмунун ачылышы солгун болуп калган, мисалы, экинчи милдетти чечилиши натыйжада көрүнбөй турат.

2. Изилдөөнүн предмети креативдүүлүк болгондуктан, 1 главанын 1.1. параграфында “чыгармачылык”, “креативдүүлүк”, “жөндөмдүүлүк” түшүнүктөрүнө талдоо жүргүзүүдө изилдөөчү тарабынан аталган түшүнүктөрдүн так мааниси, алардын бири-биринен айымачылыктарына байланыштуу интерпретациясы жана позициясы даана көрүнбөй жатат.

3. Изилдөөнүн методологиялык пайдубалын аныктоочу парадигмаларды, концепцияларды ачыктаса, иштин илимий теориялык баалуулугу дагы артмак.

4. Диссертациялык иштеги главалардан кийинки корутундулар өтө узун болгондуктан (3-4 бет), омоктуу ойлор, илимий натыйжалар көмүскөдө калгандай пикир жаралат.

5. 21-бетте 4 абзац К.А.Торшина (164), Н.Б.Шумакова (190), 35-бетте 2 абзацта Е.Л.Яковлева (196...) деп ссылка берилет, бирок адабияттардын тизмесине башка фамилиялар турат.

8. Бирок, белгиленген мүчүлүштөр диссертациялык иштин жалпы илимий баалуулугун түшүрбөйт, жалпысынан алганда **Жолдошева Бибигүл Алайчиевнанын “Башталгыч класстарда адабий окуу сабагында окуучулардын креативдүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары”** аттуу эмгек 13.00.01. – жалпы педагогика адистигине ылайык келип, КР ЖАКтын педагогика адистиги боюнча кандидаттык окумуштуулук даражаны ыйгаруу боюнча КР ЖАКтын жоболорунун П.10 пунктуна туура келген, өз алдынча аткарылган илимий-практикалык мааниси жогору иш катары бааланат жана изденүүчү педагогика илиминин кандидаты даражасына татыктуу деп эсетөөгө болот.

Расмий пикир Ж. Баласагын атындагы КУУнун жогорку мектептин педагогикасы кафедрасынын жыйынында талкууланып, кабыл алынды.

«20» апрель 2021-жыл, протокол № 11

Ж. Баласагын атындагы КУУнун
СГИФинин жогорку мектептин педагогикасы
кафрасынын башчысы,
педагогика ил. доктору, профессор

Н.А. Асипова

Н.А. Асиповадан колуму берилген
Өзүм башчысым *Шай* *Мамбетов В.А.*

«УТВЕРЖДАЮ»

Ректор КГУ им. И. Арабаева